

FUTKÁROZÓ HAMIS ATYAFI

VAGY

A LEÁLCZÁZOTT BAPTISTA.

NÉPSZERŰ ELMÉLKEDÉS.

IRTA

Könyves Tóth Kálmán.

IV. KIADÁS.

Ára 10 kr.

DEBRECZEN.

NYOMATOTT A VÁROS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1882. Ap.

955819

4

Vezérigék: Galat: II. 2. 4. 5.

Fölmentem vala pedig isteni jelenésből és eleikbe adám az evangyéliomot. . . . tudniillik a futkározó hamis atyafiakért, kik mi közénk bejöttek vala alattomban a Krisztus Jézusban való szabadságunk megkisértésére, hogy minket szolgálatra köteleznének. Kiknek csak egy szempillantásig sem engedtünk, hogy magunkat alájuk adtuk volna: hogy az evangyeliomnak igazsága megmaradna ti közöttetek.

Galat: I. 9. Másodszor is mondom: Ha valaki néktek hirdet valamit azonkívül, a melyet vettetek; átok legyen.

Debreceni Egyetem
Egyetemi és Nemzeti Könyvtár

Keresztyén Testvéreim !

Nehezen hiszem, hogy találkoznék közületek csak egy is, a ki ha éjnek idején észrevenné, hogy valami éretlen gyermek vagy szerencsétlen elmeháborodott tűzzel ólálkodik háza tája körül, nem hiszem, hogy legyen egy is — a ki oda nem rohanna s a tüzet bármily parányi szikra volna is az, eloltani nem igyekeznék. Vagy még ennél is világosabb példákra utalok. Tizen-huszan eveznek egy hajóban s egyszer csak azon veszik észre, hogy az eddig száraz hajófenék nedvesedik lábaik alatt. Vajjon nem keresik-e mindjárt fürkészve: hol lehet a nyilás? S ha ráakadnak, nem elkövetnek-e mindent, hogy azt elfojtsák. Ha netán a hajósok közül egyik azt hozná föl: „miért töltitek az időt ily csekélységgel, csak evezzünk tovább, hiszen az a nyilás alig vehető észre,“ vajjon hallgatnának-e rá? Bizony! aligha. S ha igen, akkor veszve vannak menthetetlenül, mert azon a parányi nyiláson lassanként betődül a víztömeg, s elsüjjeszti a hajót s azzal együtt a gondatlan legénységet.

Ezt előre bocsátva, nem lehet elöttetek feltűnő, ha én mint az egyház őrállója „tüzet!“ kiáltok. Kicsiny szikra ugyan még, de a kicsiny szikra is épen oly tűz ám, mint az, mely egész falvakat pusztít el, s kicsiny szikrából tüztenger válhatik. Nem lehet elöttetek feltűnő, ha mint őrálló fölhivom figyelmetöket, hogy résen álljatok, mert mikor az emberek alunnánk, akkor jöve el az ő ellenségek és vete konkolyt a gabna közé s elméne. (Máté XIII. 25.)

Nem valami ijesztő ellenség rettenetes fegyverzettel. Óh! korántsem. Szelid arczu, egyszerű, jámbor ember, az irás ihletett igéivel ajkain, a buzgóság fényes zománczával külmagaviseletén. De mindjárt rá ösmertünk, hogy a ragadozó farkas juhoknak ruhájában jött hozzánk, (Máté VII. 15.) mihelyt bap tistának adta ki magát s igazolványán, mint rajongó nazarénus ajánltatott a hatóság figyelmébe.

Tudom, hogy hallottatok már egyet-mást e mostanában elharapózott vallási kórságról; nem is méltattuk volna figyelmünkre, ha közzülök egy futkározó hamis atyafi alattomban közzénk nem téved a Jézus-Krisztusban való szabadságnak megkísértésére. De most már lelkipásztori kötelességünk földeríteni azt, hogy miért nem engedtünk nékie egy szempillantástig is itten tartózkodást. Azért t. i. hogy az evangyéliom igazsága megmaradjon köztetek. Mivel tehát ujabban a nazarénusok mint baptis-

ták jelennek meg, szükség megösmernednünk a baptisták történetével, tanaikkal párhuzamba állítván ezeket az evangyéliomi reform. egyház tanaival, hogy aztán tévedéseik felől meggyőződ-
vén, azokat eltávoztassátok.

Hallom az Urnak szavát, mely azt parancsolja nekem: „ez okáért prófétálj ö ellenök, prófétálj embernek fia“ (Ez. XI. 4.)

I.

Miután a baptisták felekezetökbe akarják olvasztani s olvasztották is a nazarénusokat, mi is bátran kimondhatjuk, hogy a baptismus a törzs, a nazarénismus pedig e fának fattyuhajtása a mennyiben hitelveik sok tekintetben elvitázhatatlan vérrokon-
ságról tanuskodhatnak. A mai kor nazarénusait azonban össze ne tévesszük valahogy az ó-szövetség tiszteletre méltó naziréusaival, (IV. Móz. VI.; Amós I. 11.) kik nem képeztek külön felekezetet, nem szakadtak ki Izrael anyaszentegyházából, sőt inkább egyenesen a papság felügyelete alá tartoztak, s naziréusságuk a naziréus fogadás teljesítése után megszűnt. Ily értelemben nazarénus volt Sámuel próféta, Sámson, Keresztelő János, sőt hitünk dicső bajnoka Pál apostol is. Az ó kor naziréusa s a mai nazarénusok közt ég és föld különbség létezik; mindjárt meggyőződ-
tünk erről, mihelyt belátjuk, hogy ezek az átkos emlékü anabaptisták gyülevész csordájának juhoknak ruhájokba öltözött, szét-
szóródott farkasai.

A betükhöz szolgálólag ragaszkodó vak elme a szentírás leg-
egyszerűbb igazságait is elferditheti. A dicső reformátorok figyel-
meztették a világot ezen igékre: „szabadságban, mely-
lyel Krisztus minket megszabadított, álljatok meg s nekötelezzétek le magatokat szolgálatnak igájával, (Gal. V. 1.) a lelkiismereti szabadságot vívták ki az emberiség közkincsévé. Ekkor Storch, Stübner és Münzer nevü egyének 1521-ben Németországban szövetkezve egymással, a lelki szabadság szent eszméjét s az apostol emez igéit „ne légyetek embereknek szolgálói (I. Kor. VII. 23.) oda ferdítették, hogy semmiféle jogot, törvényt vagy felső hatalmasságot ne ösmernenek el. Tűzzel-vassal pusztítottak mindenütt, mig-
nem Németországból kiszorítottván, Hollandiába menekültek, hol egyik főnökük Leyden János messiásnak adta ki magát s azokat kik őt nem ösmerték el, saját kezeivel öldökölte le. Mig többen részint Helvéciában, részint Angliában kerestek s találtak menedéket; azonban erkölcs- s államellenes tanaik miatt ez országból is kiűzettek.

A vad, rajongó anabaptisták, azokat, kik hozzájuk önkényt vagy kényszerültségből átléptek, nem keresztelték meg, de újra

bemerítették, s innen nyerték „anabaptista vagy is újra bemerítő“ nevöket. Münzer és Leyden a szentiráson kívül minden más könyvet máglyán égettettek el.

Irtózatosságot kegyetlenségeket követtek el; s évek teltek bele, míg őket az egyesült német hadak szét tudták verni. De végképen még sem enyésztek el. A farkasok juhoknak ruhájokba öltöztek. Egy katolikus pap Mennó Simon állott élökre. Határozottan állította, hogy az ő egyházuk tagjai egytől egyig szentek. Tagadta az anabaptistákkal való rokonságot s csak mint baptista lépett föl. A szentek, talán visszaborzadva ama vértenger-től, melybe öseik fulasztották az országot, fegyvert nem fogtak, kivonták magokat minden állami hivatal alól s esküt nem tettek, s a hozzájuk áttérőt újra bemerítették. Csak a vér hiányzik, egyéb vonása szakasztott mása az anabaptismusnak, bármennyire tagadják is. Oly országokban aztán, hol a katonáskodás nem kötelezettség, csak hamar sátort ütöttek s számuk ma már mintegy négy millióra rug. Az északamerikai szabadságharcz alkalmával azonban, a közvélemény őket hazaárulóknak bélyegezte meg, mert hazájuk védelmére fegyvert nem fogtak. Csaknem az utolsóig a kivándorlott német családok alkotják e vallásfelekezetet, mely templomot nem épít, az egy vasárnapot kivéve más ünnepet nem tart; a házasságot sem esküvel kötik, elég a pusztá kézadás.

II.

Most már hasonlitsa össze bárki, de részrehatlanul a mi nazarénusaink összekuszált tanait a baptisták rendszerével, perczig sem kételkedhetik a felől, hogy ez a két felekezet egy és ugyanaz esakhogy amaz e vadfának rothadtabb gyümölcse; s nem esodáljuk ha nálunk is összeolvadni óhajtának. Igazán! az ő gyümölcseikről ismeritek meg őket!

A fáról tudjuk már, hogy az németföldön gyökeredzett meg innen terjedtek szét egyes ágai, innen ágazott az el hozzánk magyarokhoz is. Még évtizedekkel ezelőtt Hackl. Krämmer és Schmidt futkározó német atyafiak kóboroltak faluról falura, s nem egy helyen szédítették el egyfelől a könnyen hívöket, másfelől az elégedetleneket. Azonban 1863-ig alig mutattak némi életjelt, s miután egyik apostolunk Kalmár megtébolyodott, már azt hitte minden józan gondolkozásu ember, hogy a felekezet is fölbomlott. Ekkor egy Ethei Károly nevü lakatos legény, miután rablógylkosságért a tizenkét évi börtönt kiállotta volna, onnan kikerülvén, azt hirdette, hogy öt egyenesen az Isten küldötte. A szentirást fogságában könyvnélkül megtanulván, hirdette a nazarénusok zagyva elveit. Terünk szük volta miatt a történeti vázlatot korlátoznom kell, de ez a rövid vázlat is meggyözhet

minden józaneszü magyart s igaz evangyeliomi keresztyént arról, hogy ez a németországi s hozzánk behurczolt vallásos rajongás homlokegyenest ellenkezik a nyílt, őszinte magyar jellemmel.

S még inkább visszaborzadunk attól, ha tanaikat kíséjük figyelemmel. Lelki kevélységöket színlett alázatossággal palástolják el. Ez az alázatosság, hogy úgy szóljunk, szolgálai meghunyászkodás, csak külső máz, festett koporsó. Mert vajjon nem elki kevélyek-e azok kik magokat bünnélkül valóknak tartván, e szavak kíséretében avatják fel a megtérőt: „fölriratott neved a mennyben, bevételék a kegyelembe, büneid eltöröltettek, kimentél az állatok közül, s Isten fiává lettél egyszerre!“ Hát avagy nem ama Leyden János anabaptista messiás példáját utánozta-e Brösszel János kolozsvári szabó, ki azt állította magáról; miként őt isten azért hívta s küldötte el, hogy csudákat tegyen s arczképét árulgatván, — hirdette, hogy már maga ez arczkép kisegíti a nyomorból a szenvedőt. Csodálatos vakság! Nagy lelki kevélység!

S mily szeretetlenek saját gyermekeik iránt! Megtagadják ezektől a keresztséget, hivatkozván arra, hogy Jézus a kisdedek megkereszteltetését nem hagyta utasításul. Igaz, hogy az apostolokhoz intézett emez igéiből: „elmenvén, tanítsatok minden népeket, megkeresztelvén őket Atyának, Fiunak s Szentléleknek nevébe,“ (Máté XXVIII. 19.) a kisdedek megkereszteltetésének kötelező voltát kiolvasni nem lehet. De mikor és hol tanították a protestánsok, hogy a keresztség szertartása magában véve üdvözítő erőt rejtene magában? Ez mintegy szent fogadás külső pecsétje, hogy gyermekeinket Jézusnak szenteljük. A holt betükre építő nazarénusok ne felejtsek el, a mire Pál apostol figyelmeztet: (II. Kor. III. 6.) „a betü megöl a lélek pedig megelevenít.“ Mi nem a betünek, de az új testamentomnak csak úgy lehetünk alkalmas szolgálai ha kisdedeinket mindjárt születésük után a keresztyén egyház tagjaivá avatjuk föl. A baptistáknál a gyermek nem lehet egyháztag, csak olyan mint a pogány . . . az embert csak akkor meritik be, mikor hisz és megtér. S ugyan melyik halandó láthat be a szív mélyére, melyik szent olvashatja ki a kebelből, hogy ez vagy amaz megtért. Ezt csak a nagy Isten látja s tudja egyedül s az éjféli órában is idvességet ad, s hol a világ itél szigoruan, irgalmának éltető sugára oda is elragyog. Mi különbséget teszünk a látható és láthatatlan egyház között. A keresztség által gyermekeinket a látható egyház tagjaivá avatjuk, a láthatatlan egyház tagjainak névsorát Jézusunk a mennyben írja föl.

De a szentirással sem ellenkezik a mi eljárásunk, sőt egyenesen Jézus példáját követjük. Világot átölelő szerelme a gyermekekre is kiáradt; ölébe vette azokat, megáldotta őket, azt

mondván: „ilyeneké a mennyeknek országa; (Márk. X. 14.) ha olyanok nem lésttek, mint a kis gyermekek, semmiképen sem mehettek be a mennyeknek országába.“ (Máté XVIII. 3.) Hiszen ha nem vennék föl őket egyházunkban, Jézust számüznök ki onnan, azt a Jézust, ki így szól hozzánk: „valaki a kis gyermeket magához fogadja, engemet fogad be.“ (Luk. IX. 48.) S midőn Pál apostol I. Kor. VII. 14. versében a keresztyén család megszenteléséről értekezik, így zárja be: „a gyermekeitek szentek,“ s viszont Róm. XI. 17. verseiben ezt olvassuk: „ha a gyökér szent, az ágak is szentek.“

Az apostolok csak addig nem kereszteltek gyermekeket, míg kizárólag felnőttek tértek át Jézus egyházába, de mihelyt egész családok vallották Jézust üdvezítőjüknek, azokat háznépstől együtt keresztelték meg. Háznépet pedig gyermek nélkül nem is képzelhetünk. Ha másképen lenne, nem szóltak volna így: „tinéktek lett az ígélet és a ti fiaitoknak,“ mikor aztán egyszerre háromezeren keresztelkedének meg. (Csel. II. 38. 39.) Péter apostol Kornélius századost házanépstől keresztelte meg. Olvassátok csak a Csel. XVI-ik részéből a tömlöcztartó történetét. Pál apostol éjnek idején az egész családot megkeresztelte, ugyancsak családostól lön megkeresztelve Thiatirai Lidia, kinek az Ur megnyitá szívét, hogy figyelmezessen azokra, a melyeket Pál mond vala. (Csel. XVI. 14.) Végül a Kor. I. lev. I. r. 16. versében e nagy apostol maga ekként szól: „kereszteltem pedig a Stefanának házanépét is.“ Ezek szerint a kisdedek felavatása egyáltalában nem ellenkezik az evangyéliomi tudománnyal, sőt üdvezítőnk vallásának lelke, mely a tiszta szeretet, határozottan szívünkre köti, hogy háznépünk kicsiny tagjait is fölvegyük Istenünk látható szövetségébe

Mennyire tévutra vezetheti a gyarló embert a holt betűhöz való rabszolgai ragaszkodás, napfénynél világosabban tanusítja az, hogy a baptisták, minden ünnepet, mint emberi találmányt, határozottan elítélnék. Jézus követőinek kiáltják ki magokat s még sem járnak az ő nyomdokán. Hiszen a mi édes megváltónk tanítványaival együtt gyakran fölment Jeruzsálembe az innepre, velök együtt ette meg a husvéti bárányt s még a szombatot is megszentelte, nem úgy mint a zsidók, de megszentelte nemesebb módon, t. i. tanított és jót cselekedett. Ha tehát a baptisták anynyira evangyéliomszerűleg akarnak élni, hogy külső életök is a régi életet tükrözze vissza, miért nem ülik meg a szombatot is, miért nem eszik meg a pascha bárányt? Miért tartják meg velünk együtt a vasárnapot, hiszen ezt a napot sem kötötte ki Jézus, s csak később lett az innep a föltámadás s a Szentlélek kitöltésének emlékezetére?

Akkor érhetne bennünket a hálátlanság lesujtó vádja, ha Jézusunk emlékezetére innepet nem szentelnénk. A hálás kegyelet még egy nemzet böles törvényhozójának, fölszabadítójának vagy a szabadság vértanuinak emlékezetét is szem előtt tartja, hogy a későbbi nemzedék e dicsők példáján lelkesüljön s tette hevüljön. S van-e, lehet-e széles e világon, ki méltóbban érdemelné meg, hogy viszontagos élete nevezetesebb forduló pontjait emlékezetben fölujtsuk, mint e világ Megváltó Ura, ki hősileg föláldozó magát, hogy halála legyen milliók örök élete, nem hagyta ugyan meg, hogy születése, halála, föltámadása s menyemenetele évfordulóján innepet szenteljünk, de nem lennénk méltó testvérei, ha ilyenkor buzgó érzelmektől nem hevülne szívünk. S ha egykor a tanítványok imádkozás közben várták a megígért vigasztaló eljövetelét, valjon megérdemelnők-e a Szentlélek isteni ajándékait, ha ilyenkor érzéketlenek, hidegek maradnánk.

De a baptisták ezzel mit sem törődnek, mert az írásból kiolvasni nem tudják. Rideg köszív az, mely csak azt teljesíti, a mi elő van írva . . . a mi innepeinket a Jézus iránti szeretet s tisztelet hozta be, az a mindent megszentelő szeretet, melyet ő vallása s egyháza sarkigazságául mutatott ki.

Szólnunk kell még arról, hogy miért utálják meg a templomot, hogy mi rothadt rejlik még a festett koporsó alatt. Tovább kell kisérnünk a futkározó hamis atyafit; hogy egész valójában kiismerhessük. Föl kell azonban még emlitenem azt, hogy ez a futkározó hamis atyafi, ki alattomban jött közénk, s baptistának adta ki magát, e vallásfelekezet iratait szórta szét, annyira nem ösmerte az írásokat, hogy midőn magamhoz hivatván, véle szóba ereszkedtem, csaknem minden kérdésemre kitérőleg felelt. Tudta ugyan könyvnélkül az új testamentom egyes részeit, hiszen önvallomása szerint hat év óta folyvást azt olvassa, de a szentírás lelkéhez annyit sem értett, mint egy józan értelmű oskolás gyermek. Fogalma sem volt a legegyszerűbb sark igazságokról, a vérkeresztségről, a látható s láthatlan egyházról; még azt sem tudta, mit jelent ez az idvezítő szó „Krisztus,“ ez a másik idvezítő szó „Evangyéliom.“ S mégis hogy miért mondtam nékie Máté XX. 14. versével emez igéket: „vedd föl a mi a tied s menj el“ azt, mindjárt bővebben földeritem.

III.

Már maga az, a mit eddig a baptistákról s ezek fattyuhajtásáról a nazarénusokról mondtunk, elég volna arra, hogy a Németországból hozzánk áthurezolt vallásos metelyt magunk között terjedni ne hagyjuk s egy szempillantig se engedjünk e futkározó hamis atyafiaknak, kik alattomban jöttek közénk, de mivel

a konkolyt több nyomtatott irataikban itt hagyták s ez iratok közkézen forognak, nem szabad még tőlük megválnunk.

Magam is átolvastam, komoly figyelemmel olvastam át a nép közé szórt emez iratokat s látva mindjárt, hogy czukorporral kevert méreghez hasonlitanak, mely először jól esik a szájnak, de aztán veszedelmet okozhat, elhatároztam, hogy a czukor közé kevert méreggel közelebből megismertesselek benneteket s fölhozzam a baptistákról azt is, mit németből lefordított irataikban nem emlitenek föl. (A nép közé szórt irat czime ez: „Kik a baptisták, mit hisznek s némi sajátságaik.“ Németből fordította: Geissler Sándor.)

Igen, mert elhallgatnak sokat s épen ama tanaikat nem említik föl, melyekben a társadalmi békét fenyegető elveik burkolvák. Először édes borral akarják elszédíteni azokat, a kik figyelmeznek rájuk, s midőn már tántorognak s józan eszök alszik, akkor kerítik majd a keserű, undorító söpriüre. Ugy tesznek épen mint a furfangos tolvajok, a kik csak a kilátásba helyezett zsákmány mennyiségét említik azok előtt, kiket czinkostársakul akarnak szövetségükbe csábitani, de azt óvatosan eltitkolják, hogy az éj sötét palástja alatt titkon kell betörni a jól elzárt házba. Egyszóval juhoknak ruhájokban csusznak az emberek közé s farkasfogaikat csak későbbben mutatják ki. Bizodalmat ébresztenek magok iránt s a kik nem vigyáznak, bele esnek a kivetett törbe. De mi látjuk a tört, melyet a farizeusi képmutatás bő köpenye alá rejtenek. Lerántjuk azt, hogy lássatok ti is, lerántjuk azt, hogy senki titeket meg ne csaljon.

Ha idvezítőnk boldogító vallásának szellemében járunk el, mikor kisdedeinket az ő anyaszentegyházi szövetségébe avatjuk, mikor Megváltónk s az általa közlött isteni áldások emlékezetére koronkint magasztos innepet szentelünk: bizonyynyal őt követjük akkor is, ha Isten dicsőítésére épített templomunkban szívünk szent érzelmeinek kiöntésére s a lelkiekben leendő közös épülés végett megjelenünk.

Nem így a baptisták. Ezek mint a betű földhöz lánczolt rabjai templomról mit sem akarnak tudni, s még kevésbé a velök rokon nazarénusok, kik az Ur házat azért, mert szerintök ezt a bűnben élők látogatják: „Kököporsónak“, „Bá lh á z á n a k“ nevezik, sőt megtörtént az is, hogy midőn a reformált hívek a templomból urvacsora vétele után hazatértek vólna, a nazarénusok rájuk mutatva gunyolódva mondák eme förtelmes ígéket: „j ö n n e k a M o s l é k r ó l!“ Tehát szerintök az imádkozásnak háza olyan, mint valami ól!

Templomra, mint mondják, szükségök nincs, hiszen rólok szól az apostol I. Kor. III. 17. versében: „avagy nem tudjátok-e, hogy ti az Istennek temploma vagytok és az Istennek lelke lakozik ti bennetek.“ Ezért aztán azt tanítják, hogy bárhol gyűljenek is egybe, ott vagyon Istennek temploma.

Szerencsétlen lelki tévelygők! Hiszen mi is tudjuk, hogy Isten nem lakozik kézzel csinált templomokban, mi is épen azon szentírásból olvassuk, valaholott ketten avagy hárman egybe gyűlenek a Jézus nevében, ott vagyon ő közöttük; (Máté XVIII. 20.) s távol legyen tőlünk. mintha a keménynyaku zsidókkal azt tartanók, hogy Jehovát a jeruzsálemi templomban lehetne leg-buzgóbban imádni, vagy a samaritánokkal arra esküdnénk, hogy a Garizim hegyén lakik. Korántsem, Istent az ég s egeknek egei be nem foghatják, mennyivel kevésbé az a ház, melyet nékie építünk. (I. Kor. VIII. 27).

Azért gyülekezünk mi össze Istenünk házában, hogy olvasuk az írásokat, hallgassuk az igéket, melyekben örök élet vagyon, mert a hit hallásból vagyon, mimódon hallának pedig predikáló nélkül. (Róm. X. 14.) Értlenök a baptistáknak a templom iránti idegenkedesöket, ha Jézus csak egyetlen egyszer is kikelt volna a templom ellen, ha azt kerülte volna. De épen ennek ellenkezőjét tapasztaljuk, mert hiszen ön-maga mondja: (Márk. XIV. 49.) „minden napon nálatok valék, a templomban tanítván;“ s az evangyelisták egy-től egyig bizonyítják, hogy az embernek fia a templomban is tanított s az Urnak házát kedvelte, azért tisztította azt meg a galambárusoktól s pénzváltóktól. Ekkor gyult szent haragra a templomszentségtelenítők ellen, s ő a szent, az ártatlan, ostort vett kezeibe. Bizony, ha a baptisták az Urat igazán követnék, nem utálnák meg az ő templomát, hol elszakadva minden világi gondtól, Istenünknek szolgálunk; arra törekedvén, hogy mi is egygyen-egygyen a szentlélek templomaivá dicsőíttessünk. Mi azért életünknek minden idejében a 26. zsólt. eme igéit énekeljük: „Uram! szeretem a te házában való lakásomat, és a te dicsőséged hajlékának helyét.“

Ezeket tudva nem csudálkozhatunk a fölött sem, ha az igazság mellett Isten nevére hivatkozva eskütenni nem akarnak. A nép között terjesztett iratukban ezt is tanácsosnak tartották elhallgatni, de fattyuhajtásaikról, a nazarénusokról határozottan tudjuk, hogy kényszerítéssel is alig birhatók eskütételre. Azonban, hogy a baptisták is tiltják az esküvést, bizonyos azért, mert alapítójok Mennó Simon, kit ilyenül magok is elősmernek, azt ki közülök a világi hatóság előtt megmért esküdni, a szentek

közösségből szigoruan kizárta.*) Ha pedig valamelyik mégis megesküszik, akkor a baptismus egyik legfontosabb hitágazatát törli meg; olyanná válik mint a küszöb, mely sem kívül, sem bent nincs.

S miért ilyen tdegenek az eskü iránt? Azért mert a betűre esküsznek. Olvassák Urunk emez igéit: „Semmiképen ne esküdjeteK, se az égre, mert az Istennek királyi széke; se a földre, mert az az ő lábainak zsámolya, se Jéruzsálemre, mert az a nagy királynak városa, se a te fejedre ne esküdjél, mert nem teremthetsz egy fehér vagy fekete hajszálat, hanem a ti beszédetek légyen: ugy, ugy, nem, nem; ennek fölötte a mi esik, a gonosztól vagyon.“ (Máté V. 34.) Ezt aztán egybevetik Jakab apostol ugyanerre vonatkozó igéivel s mindenféle esküvést, mint kárhozatos cselekményt vetnek el, nem gondolva meg, hogy az idézett helyeken mind Jézus mind az apostol a zsidók ama szokásos esküjét roszalja, melyet öK a kereskedésben alkalmaztak, hogy a hiszékeny pogányokat annál könnyebben rászedhessék.

Jézus a törvényes és szabados esküt nem tiltotta, söt maga is megesküdött, midön a főpap eme kérdésére: „az élő Istenre kényszeritelek tégedet. mond meg minékünk, ha te vagy-e ama Krisztus, az Isten fia!“ (Máté XXVI. 63.) nyílt bátorsággal ekként válaszolt: „te mondá!“ S ez a válasz egy volt az esküvel. Pál apost. is több ízben megesküdt, mikor hűséges forgolódása mellett bizonyosságul hivta föl Istent, s az esküt a keresztyéneknek is ajánlja emez igéiben: „az emberek magoknál nagyobbra esküsznek, és ő nékiek minden versengésnek vége minden dolgoknak megerősítettésére az esküvés.“ (Máté XXVI. 63.) Lehet-e e szerint sötétebb lelki hályog, mint az, mely a nararénu sok értelmére huzódott.

Innen aztán az is önkényt következik, hogy nálók a házasság, melyet eskü nem szentel meg, tulajdonképen csak ágyasság. A többi keresztyén felekezeteknél mindenek előtt tiszteletes a házasság. (Sid. VIII. 4.) Isten rendeléseül tekintvén ezt, nem feledjük el, mire Pál apost. figyelmeztet: „ti férfiak! szeressétek feleségeiteket, miképen Krisztus is szerette az anyaszentegyházat s önnön magát adta azért.“ (Eféz. V. 25.) A férj s nő közötti házassági kötelék a Krisztus s anyaszentegyháza közötti viszonyhoz hasonlítottván, bizony méltó és érdemes arra, hogy Isten bizonyosságul hívása

*) Legközelebb is két hívó a ráczkevei járásbiróság előtt megtagadta az esküt.

mellett kapesoltassék együvé. A nazarénusok, kik magokat szenteknek hirdetik, megelégesznek a kézádással, pusztá igérettel; és így őket csak a testiség fűzi együvé, s a szövetséget eskü nem szenteli meg.

S Istenem! mivé süjved nálok a haza szent fogalma. Üres név csak, melyet még tiszteletben sem tartanak. Nekik, mint már e földön is egy más világ kiválasztott fiainak, kik folyvást mennyországáról álmodoznak, nincsen, nem lehet földi hazájok. Jézus sirt, Jéruzsálem bekövetkező pusztulását látván lelke előtt, — ezek minden házat, minden népet, mely rajtok kívül esik, Babilonba helyeznek s örülnének a Babilon romjai fölött. Jézus szeretete honfiait, de a nazarénusok hazát, nemzetet nem ösmernek, mert ennek védelmére fegyvert nem fognának; s ha mégis, a hol ki nem bujhatnak a törvény járma alól, kényszerültségből kardot rántanak, vallásuk sarkigazságát törik meg, mert apostoluk Mennó Simon megtiltotta a fegyverviselést. Mi is beösmernék, hogy nagyon üdvös lenne az, ha valahára már az örök béke költöznék be hozzánk s a kardokból kaszát s kapát kovácsolnának nyugodt polgárok, de ezt nem hiszszük egyhamar kivihetőnek, mert ha még egy pár ember sem fért el egymástól békésen e föld széles hátán, annál kevésbé érik ezt el az elszaporodott nemzetiségek. A hatalmas jogtalanul is megtámadja gyöngébb szomszédját. Ah! ha a baptisták elve szerint fegyvert fognunk nem szabadna jogaink s hazánk védelmére, régóta feledve lenne még nevünk is, pusztulás vihara sodort volna el. E rajongók tana tehát már csak azért sem férhet össze a magyar jellemmel, mert ez a gyávaságtól iszonyodik, hazáját, egyházát mindenek fölött szereti . . . hazájáért, egyházáért kész volt mindenkor síkra szállani s élete sem volt előtte drága, ha ennek boldogsága s jóléte forgott a koczán. A baptistának sem hazája, sem országa, futkározó hamis atyafi az, ki alattomban juhoknak ruhájokban jár szertesztét.

Az oly vallás tehát, mely a családi élet szentségét támadja meg, mely a hazaszeretet utolsó csiráját is kitépi a szívből, nem emelkedhet előtérbe, még ha oly tetszetős ruhába burkolja is magát, mint a baptismus, vagy a szinlelő nazarénismus.

Zavaros, tisztátalan forrás zagyva tanrendszerük, mely ha itt-ott fölbugyog, megposhasztja a léghört, mint egy időben Németországban. Hiszszük Istent, ki századokon keresztül örködött egyháza fölött, nem engedi meg, hogy e konkolyt hintő, futkározó hamis atyafiak megkisértsék a Krisztus Jézusban való szabadságunkat, kivált ha eszetekbe veszitek, hogy ezt az egész vallásfelekezetet olyan sajátságos lelki betegség gyötri, melyben csak a szem lát, csak a fül hall, csak az ajak mozog, de az értelem maga vak, siket és néma. A nazarénusok gyülekezetháza

elmebetegek gyűlhelye. A szerencsétlenek keresnék a Jézust, érzik, nagyon is érzik ennek szükségét.

Futkároznak ide s tova, s most a betűkből összeférczelt vak-hithez, majd a farizeusi tettetésből összetákolt lépcsőre lépnek, azt álmodják, hogy mint Jákób álmában az angyalok, ők is a mennyország felé vezető létrán szállnak feljebb feljebb. Egyszer azonban föl kell ébredniök, mert megdördül a világ ítélő bírójának szava: „Jaj nektek vak vezérek! kik megszüri-tek a szunyogot, a tevét pedig elnyelitek. Lélek az, mely megelevenít, a betű megöl. Magad vesztetted el magadat Izrael. Csak futkározatok a sötétben, hintsétek a konkolyt, hadd növekedjék az az aratásig a tiszta búzával. Látunk, ösmerünk, szánunk benneteket, de egyuttal ügyelünk magunkra, hogy meg ne csaljatok s ámitó hitetéstek nem szakít el minket ama szabadságtól, melyre minket Krisztusunk elhívott, kinek légyen örök dicsőség mennyen és földön.

IV.

Keresztyén testvéreim!

Ha megösmertük a baptismus sebből szétágazott nazarénismus fanyar és mérges gyümölcseit, önkénytelenül is ama kérdés föl magát vizsgálódó elménk előtt: „ha ez úgy van, a miként állítod, miért akadnak mégis olyanok, kik e vad fa még vadabb gyümölcseit oly kapzsi mohósággal szedik s nyeldesik el, mintha egyenesen az égből aláhulló drága manna lenne?!“

Eddig rajzolt képünk nem lenne hű, nem lenne egész, ha e kérdést mególdatlan hagynók s fenmaradhatna talán sokaknál az az igazolható kétely: „ha mind ez igaz lenne, akkor nem sorakoznék hozzájuk senkisésem.“

Nem is említve azt, miről már fentebb szólottunk, hogy habár e vallás felekezetet mindjárt a hitjavítás után, mint ennek rémes árnyéka kisértett, mégis három százados tengődés után maiglan is vajudik, míg a protestánsok száma meghaladja a százmilliót, a baptisták világszerte alig számlálnak többet négy-millió tévelygőnél, mi a 350 millió keresztyénséghez képest elenyésző parányi szám — elég legyen annyit mondanom, hogy nem igen lehet oly gondosan ápolt kert, hol egyik vagy másik illatos bokor alatt egy-egy gaz fel ne üsse fejét. Néha még a leg-tisztábban tartott szobában is el-elbuvik egy-egy pók s a szegletben félrevonulva észrevétlenül szövi hálóját. Ilyen bogácskóró a baptismus az anyaszentegyház kertjében, ilyen szegletben lévő pók a nazarénismus a Krisztus világtemplomában, mely aztán sötét éjjelen alattomban jár szét, hogy hálójába kerítse azokat, kiknek lámpájuk kialudván, nem látnak.

De mi meggyújtjuk a sz. irás és józan okosság lámpáját s annak fénye mellett mutatjuk ki, minémü szálakból szövük hálójukat s kik azok, kik e hálóba kerülnek.

a) Az izraelitáknál hajdanta, épen ugy mint később a római kath. egyházban a papság egészen külön osztályt képezett, melynek hatalmas kiváltságai voltak s vannak maiglan is. E természetellenesen bitorolt, jogtalan kiváltságok ellen izent hadat s vivott sikerrel a reformáció, kijelentve, hogy embernek, gyarló halandónak nem adatott hatalom arra, miszerint a lelkeken saját önkénye szerint uralkodjék.

Az anabaptisták egy lépéssel tovább mentek, de ez az egy lépés megingatta a társadalom alapját. Ezek minden hatalmat le akartak rázni nyakukról, eltörölvén még a tulajdonjogot is. Miután azonban e tervök nem sikerült, későbbben mint szelidebb baptisták kerültek elő, kik a fenálló társadalmi rendszer ellen csak elvileg küzdöttek, a mennyiben annak intézkedéseit nem fogadták el, p. o. fegyvert nem viseltek, esküt nem tettek, a haza érdekében hivatalt nem vállaltak.

Hogy a róm. kath. egyházban meggyökerezett papuralmat elitélik, ez ellen kifogásunk nincs, de hogy a protestáns egyház életében is ezt a rémképet látják: ezt vagy rossz akaratnak, vagy talán inkább elmeháborodottság képzelgésének tulajdoníthatjuk; mert hogy egyházszervezetünk evangyéliumi szabadelvü alapon nyugszik, ezt egyenesen szentiratunk igazolja. A lelkészek nálunk igehirdetők s mint az első ker. egyháznál, a sakramentomok kiszolgáltatói. A gyülekezet, mint hajdan amaz első diakónusokat, szavazat utján választja saját kebeléből egyházi előljáróit s ezek intézik az ügyeket, hogy mindenek ékesen s jó renddel légyenek ti közöttetek. A királyi papság elve tehát nálunk is meg van valósítva. A mi egyházunk láthatatlan, de örökké élő feje s szegeletköve Jézus; mi nem neveztetünk emberekről, evangyéliomi keresztyének vagyunk.

A nép közé szórt iratukban azt hirdetik a baptisták, hogy ők nem ismernek különbséget papok s világiak között, s mégis egy pár sorral alább olvashatjuk, hogy kötelesek fölszentelt papot tartani, kinek a gyülekezet engedelmességgel tartozik s fizetése önkénytes adományból kerül ki. S milyen önkénytes adomány ez! Van például Angliában oly gyülekezetházuk, hová épen ugy mint nálunk a színházakba, rendes belépti díjj mellett eresztenek be, — s több helyen a hivektől beszédett önkénytes adomány fölér huszszoros egyházi adóval.

Nyilvánosan nem, de titkosan követelik már nálunk is a baptisták a tagoktól, hogy jövedelmük egy tizedét a hívők szükségére szenteljék s Pesten egy szegény cselédétől, kinek havi

bére 6 frt, havonként egy-egy forintot levontak. Ez aztán a magas egyházi adó. Sirva nézhet utána a szegény cseléd.

Pedig irataikban ugyancsak nagy súlyt fektetnek arra, hogy az ő lelkészeik nem fogadnak el szolgálattételükért semmi fizetést. Már ha fizetik őket, mint ezt be is ösmerik, állításuk hamisága nyilvános. Ferdített igehirdetésen kívül ugyan minő szolgálatot tesznek. Hiszen egy-egy gyülekezet a legjobb esetben is alig számlál száz-kétszáz tagot. Itt ugyan nem sok dolguk akad, A szülöttöket jegyezze az állam, nem esketnek; lelkész segédlete mellett nem temetnek. Halottaikat még a hozzájuk tartozók sem kísérik ki, azokat megsiratni, gyászolni náluk nem szokás, legfeljebb csak a hü eb kíséri ki sirjához régi gazdáját. A szenteknek nem szabad bánkódni azok fölött, kik egykor szívök szerelmesei valának. Iskolát a szó nemesebb értelmében, hol a gyermeket hasznos polgárrá nevelhetnék, nem tartanak fenn. Gondoskodják erről az állam, szerintök minden tudomány a sátán konyháján kotyvasztott méreg, mely a sátán agyvelejéből származott, s ha rajtok állana, megsemmisítenék, mint egykor az anabaptisták, az emberi szellem legdicsőbb termékeit. Nekiek ezekre szükségök nincs, mert ők nem e világnak élnek, a mennyország kiválasztott örökösei, kikről azt tanítá Mennó Simon, hogy már e földön elérhetik a tökéletességet.

Ez a kettős pókháló, hogy t. i. egyházra s iskolára nem kötelesek áldozni, továbbá, hogy ők szentek,*) vajmi könnyen körül fogja azokat; a kiknek értelmök a betű szűk korlátain túl hatolni nem bír. Olvassátok bárhol a szentírást, midőn az az egyházi hivatal fentartásának nagy fontosságáról beszél, meggyőződhetek azon nazarénus baptisták kifeczemodott észjárásáról. A nagy apostol a II. Kor. VII. s IX-dik részében szent kötelességévé teszi a gyülekezeteknek, hogy világi javaikból az egyházat gyarapítsák, viszont midőn édes Idvezítőnk Izrael házának eltévedett juhainhoz küldi apostolait s Máté X. 8. versében ily utasítást ad nekik a szentlélek ajándékaira czélolva: „ingyen vettétek, ingyen adjátok;“ ez alatt azt érti, hogy az igehirdetők ne kényszerítésből viseljenek gondot Isten seregéről, hanem örömet, nem kíván-

---

Épen a napokban ítélte el a ráczkevei m. kir. járásbiróság egy Biró Lajos nevű baptistát lopásért. Egy másik pedig igen ügyesen behálózott két elmeháborodott egyént, hogy fogadják magokhoz őt; majd megszentelődnek. A baptista ott lakik ez örültek között; a szerencsétlenek megosztották vagyonukat az élelmes baptistával. Aztán van még más fogásuk is. Jó olcsóért hozzáférnek a vallásos iratokhoz s kettős árért adogatják el futkározásaik közben. Látni való hát, hogy ezek a futkározó atyafiak minden szentségök mellett is csalók, tolvajok... a legnagyobb rész pedig ámitó és ámitott.

ván éktelenül a nyereséget; (I. Pét. V. 2.) azokat érheti méltó rosszalás, kik megszakgatják az ő juhaikat, s nem gondolván semmit a Krisztussal és a nyájjal, csak önmagokat legeltetik. Hogy megváltónk maga is így gondolkozott, kitűnik onnan is, mert mindjárt utasítása után így szól: „méltó a munkás a maga táplálására.“

Pál apostol több alkalommal figyelmezteti a gyülekezetet, hogy az egyházi szolgákat, kik egész életüket a nép javára szentelik, világi javaikból részeltessék. Avagy nem tudják-e — így szól I. Kór. IX. 13. — hogy a kik a szent dolgokban munkálódnak, a szent helyből élnek, és a kik az óltár körül forgolódnak, az óltárral együtt veszik el részöket. .. Ha mi tinéktek lelkieket vetettünk nagy dolog-e, ha mi a ti testi marháitokat aratjuk. Ekképen rendelte az Ur is azoknak, a kik az evangyéliomot prédikálják;“ s megdicséri a buzgó és jótékony Epafroditószot, a ki kiszolgáltatta néki mindazokat, melyek nélkül szükölködött. (Filip II. 25.) Ugyancsak ő utasítja a keresztyéneket ekképen: az olyan ember, a ki taníttatik az evangyeliom tudományára, közölje minden javait azzal, a ki őtet tanítja. (Gal. V. 6. továbbá Róm. XV. 27. I. Tim. V. 18.) Magát az embernek fiát is, kinek hajléka nem volt, hol fejét lehajthatta volna, szerető tanítványai fogadták be s élelmezték.

Igy sorolhatnánk még föl számos idézetet sz. irásunkból annak igazolására, hogy az állandó egyházi szolgálat fentartása az isteni tiszteletnek már az első gyülekezetek alakulása alkalmával egyik fő s kiváló elmaradhatlan alkatrésze volt s mikor ezt a nazarénusok elferdítik, egyenesen a szentírás ellenére járnak, hasonlítván Judáshoz, ki a kegyes lélek adományát e szavakkal ócsárolta: mire való e tékozlás? Judás eme szavait ismétlik maiglan is eme futkározó hamis atyafiak.

b) Azonban e fölött nem csudálkozhatunk, ha még közelebből veszszük őket szemügyre. A nazarénusok lelki kevélységük fosztja meg józan eszűktől. Midőn dicsekedni merészelnék olyasmivel, mi szerintünk a földi életben elérhetetlen. A baptisták felekezetének egyik alapítója Mennó is azt hirdette, hogy az ember e siralom völgyébe is eljuthat a tökéletesség magaslatára, s hivei mint szintén a nazarénusok bünnélkül való szenteknek kiáltják ki magokat, mert hiszen a szentírásban a megtért hívők gyakran szenteknek neveztetnek. Ha figyelemmel olvasnák a szent könyveket s nem felednék el, hogy mi por fiai naponként sokakban megesünk s rekesztett Isten mindeneket bün alá, (Gal. III. 22. II. Kor. V. 21. Luk. V. 8.) sőt ha mindazokat megcselekeditek is, a melyek néktek parancsoltattak, ezt kellene

mondanak: haszontalan szolgák vagyunk, mert a mit kellett cselekednünk, azt cselekedtük (Luk. XVII. 10.) ekkor bizonynyal tudhatnák, hogy az a szentség a láthatatlan egyház élköveire vonatkozik, csak oly birtokjog, melynek élvezetébe jobb hazánkban lépünk.

De nekik ilyesmiről értelmök korlátoltsága miatt fogalmuk sincs. Ugy tetszik nekem, mintha gyülekezetházuk ajtaja fölé eme szavakat írják föl: „Bemenetel a mennyországba.“ S a kik közjök betévednek, hallhatják, a mint ez álszenteskedők a farizeusokkal ekként kiáltoznak: „Isten! hálaát adok neked, hogy nem vagyok olyan, mint egyéb emberek, ragadozók, hamissak, paráznák, vagy minemü eme publikánus is.“ (Luk. XVIII. 11.) Hallják ezt a tudatlanok s készpénz gyanánt veszik, hallja egynehány bünös, kiket a lelkiösméret mint vad tigris kerget mindenünnen mindenhová... ide menekülnek s azt hiszik, mentve vannak, ha a farizeusi képmutatás köpenyébe burkolóznak, ha ezelőtt tisztátalan ajkaikról ezután nem hallatszik káromlás, ha ezután mindig azt kiáltozzák: „Uram! Uram!“ Holott mindez hiábavallóság, Krisztus vére és érdeme szabadit minket a bün halálából.

Szerencsétlen tévelygök. Azzal áltatják magokat, hogy a szenteskedés fényesre csiszolt apró kövecseiből ök építik meg Istennek országát s ennek falain keresztül a tigris nem ugorhatik be. Nem bizony! mert azt magokkal viszik be, ha az szivökben lakott. Isten országa nem úgy jön el, hogy azt ember eszébe vehetné s nem mondják azt: imé itt vagy amott vagyon, mert imé Istennek országa tibenetek vagyon! (Luk. XVII. 21.) S a ki poklot hord szivében, ez a pokol minden kísérteteivel együtt még a paradicsomba is elkiséri. A megtérés üdvét keresik sok szerencsétlenek ama gyülekezetházban. Föltalálhatod azt bárhol, ha Jézust keresed, ha parancsolatait hiven követed. Elhatsz jámbor fedhetlen életet, megtartóztathatod ajkadat a káromlástól, mint kellene is, kezedet a tisztátalan ragadványtól, szeretheted embertársadat, mint tenmagadat, félheted Istent épen oly gyermeki ártatlansággal s bizodalommal, ha nem árulod is el öseid drága örökségét, melyért azok véröket, életöket áldozatul hozták. S bár nem is írjuk egyházunk ajtaja fölé: „bemenetel a mennyországba,“ söt inkább leborulva imádkozunk a publikánussal: „Uram! légy irgalmas nekem bünösnek. Mindemellett gyarlóságunk érzetében is magunkat megalázva, de Jézusra támaszkodva futunk a czél felé, tudva, hogy a ki magát fölmagasztalja, megaláztatik s ha valaki láttatik maga előtt valaminek lenni, holott semmi, az ilyen embert a maga gondolatja csalja meg.“ (Gal. VI. 3.)

Igy csalják meg magokat a betű rabszolgaságában nyögő nazarénusok, mert mikor vakbuzgóságukban vétket követnek el, azt hiszik, hogy szent dolgot cselekesznek. A kevélyeknek s tudatlanoknak eszöket veszti Isten, hogy Nabugonodozor módjára füvet egyenek. De hiszen Nabugodonozor szidalmazta az Urat s a nazarénusok ajkait szitók nem szennyezi, Igaz, szájjal nem káromolnak, de káromlássá változtatják életöket. Avagy nem káromolják-é Istent, nem-é keresztre feszítik Jézust, midőn csak önmagokat hirdetvén megtért szenteknek, mindenki más sátán edényei, ördög fiai czimmel illetvén, az idvességből kizárni akarnak. Nem istenkáromlás-é az, midőn találkoznak közülök olyanok, kik természetellenesen csonkitják meg önmagokat, (Laczházán) olyanok, kik ellopják a templom kulcsát (mint Szalontán), hogy a más hitfelekezetűek istentiszteletét csufság tárgyává tegyék, bezuzzák kövel a városházánál a nemzet ünnepely költőjének Arany Jánosnak s az egyház egyik oszlopának Balogh Péternek olajba festett arczképét. Avagy nem esztét vesztté-é ama hódmezővásárhelyi nazarénus, ki látá álmot, hallá, hogy a Jehova parancsolá nékie, miként hajdanán Ábrahámnak, hogy áldozza föl magzatát. A kis gyermeket ágyából kirántva az asztalra fekteté, és zsoltárokat énekelve, az ártatlan nyakát egy éles bárdal vágta ketté.

Nem elmeháborodotté- az a nazarénus, ki sertvése eltört lábát imája csodatevő erejével akarta összeforrasztani, vagy mint a szent-miklósi baptista, ki háza tetejére mászott, hogy röpüljön de úgy leesett, hogy három hétig feküdt betegen. Így sorolhatnánk elő a vakbuzgóságnak számos példáját, de ezekre kár a szót vesztegetni. Ennyi is elég annak kimutatására, hogy e szerencsétlenek még az államra nézve is veszélyesek, mert kevés kellene hozzá, hogy az anabaptisták példáját kövessék. Valóban nem lehet csodálkoznunk, ha a „fekete németek“ néven ösmertes s Magyarországra is átvándorolt anabaptistákat országgyűlési törvényezikkek száműzték hazánkból; viszont nem lehet eléggé csodálkoznunk, hogy idéttlen gyermekeiket, a futkározó hamis atyafiakat kóborolni megengedik, kik alattomban ássák alá a társadalmi rend oszlopaikat.

Mi ne engedjünk nekik, azért halljátok meg végül, mire a Róm. XVI. versével figyelmeztettek: Kérlek atyámfiak, vegyétek eszetekbe, a kik háboruságnak és botránkozásnak okai volnának, kik más tudományra tanitanának azonkívül a melyet tanultatok, és azokat eltávoztassátok. . . . A békességnek Istene pedig megrontja a sátánt a ti lábaitok alatt hamar. A mi Urunk Jézus Krisztusnak kegyelme legyen veletek. Ámen.

Z Á R S Z Ó.

Rövid elmélkedésünknek nem lehet czélja, hogy e tévelygők szemét fölnyissuk. Tudjuk, hogy minden igyekezetünk oly sikertelen lenne, mintha vakon születettnek magyaráznók a színek közötti különbséget Czélunk az, hogy a józan gondolkozásu evangyéliomi keresztyének e hiven felmutatott képben ösmerjék meg s kerüljék el azokat, kiknek tanaikban annyi lelketölő mérreg rejlik, kerüljék azokat, kik mint hálátlan gyermekek törnek édesanyjuk ellen . . . a mit elkövetnek Szentlélek ellen valóbün, s ezt csirájában elfojtani, ez ellen küzdeni keresztyéni s honfui kötelességünk mindnyájunknak, mert ha közönyösen vesszük, fejünkre olvashatja mindenkki a Jelenések könyve III. r. 15. 16. verseit.

DEPARTMENT OF AGRICULTURE
Lett. 1208-197c